

Ա. ՏԱՐԻ

ԹԻԻ 9

ՄԱՐՏ 1927

ԻՆՉ ԿԱՐԵԼԻ Է ԸՆԵԼ

Նախորդ խմբագրականով ցոյց տուինք թէ ընկերային հիւանդութիւնները — թոքախտ, վէներական ախտեր, ալքոլամոլութիւն — իրական աղէտ մը կը կազմեն գաղութներու մէջ ցրուած Հայութեան համար:

Այս առթիւ թելադրեցինք յատուկ ընկերակցութեան մը կազմութիւնը և յոյս յայտնեցինք որ մամուլը, միութիւնները և սրտցաւ անհատներ չպիտի զլանան իրենց բարոյական և մանաւանդ նիւթական լայն օժանդակութիւնը: Փարիզի Բժշկական Միութիւնը արդէն իսկ որոշ աշխատանքի ձեռնարկած է այդ ուղղութեամբ:

Նմանօրինակ ձեռնարկ մը, չօլափելի և դժհասցիչ արդիւնք մը տալու համար նիւթական շատ մեծ գոհողութիւններ կը պահանջէ: Հետեւաբար անհրաժեշտ է նախ և առաջ գործը դնել նիւթական զօրաւոր և տեւական հիմերու վրայ:

Այս մասին է որ կ'ուզենք կարգ մը թելադրութիւններ ընել:

Ընկերային հիւանդութիւններու դէմ պայքարը կ'ենթադրէ գործունէութեան երկու զուգընթաց ուղղութիւն. ժողովուրդին բժշկական և առողջապահական դաստիարակութիւնը, բերանացի, դրաւոր և գործնական փրօփականտով, պաշտպանուելու համար այդ հիւանդութիւններուն դէմ և հիւանդներուն դարմանումը:

Փրօփականտի դործը կարելի է տանիլ բաղդատաբար նիւթական համեաւ միջոցներով:

Վեներական ախտերով տառապողներու դարմանումը դժուարութիւն մը չի ներկայացներ: Ըսել կ'ուզենք թէ հիւանդները նիւթապէս բեռ չեն ըլլար ընկերակցութեան վրայ, որովհետեւ ընդհանրապէս ի վիճակի են իրենց աշխատութիւնը շարունակելու և անձնական միջոցներով դարմանուելու: Հակառակ պարագային կրնան ճրի դարմանուիլ պետական հիւանդանոցներու և յատուկ բուժարաններու մէջ հոն ուր կան, ինչպէս Յրանսայի մէջ:

Դժբախտաբար այդ պատեհութիւնները չկան թոքախտաւորներուն համար:

Աղէտի մասին որոշ գաղափար մը կազմելու համար, անհրաժեշտ է յիշել քանի մը թուանշաններ:

Յրանսայի մէջ 1000 հոգիի վրայ ամէն տարի 10-20 հոգի (տեղին համեմատ) կը հիւանդանան. անոնցմէ 2-5ը կը մեռնին: Փարիզը թոքախտին ամենէն մեծ վառարաններէն մէկն է: Առնուազն նոյն համեմատութիւնը պէտք է ընդունիլ հայ թոքախտաւորներուն համար. ինչ որ մօտաւոր գաղափար մը կուտայ այդ աղէտին ահաւորութեան մասին, մանաւանդ եթէ նկատի ունենանք որ զոհերը մեծ մասով երիտասարդներ և մանուկներ են:

Կսկծալի է այդ դժբախտներուն վիճակը: Ինչպէս ըսինք, թոքախտաւորներուն առջև գրեթէ ամէն դուռ փակուած է: Անոնք ոչ միայն պէտք չէ աշխատին իրենց հիւանդութեան ընթացքը չծանրացնելու համար, այլև պէտք է ունենան առնուազն 7-10,000 Փրանքի խնայողութիւն մը՝ դարմանուելու և բուժուելու յոյսը ունենալու համար: Այլապէս, յամրաբար բայց անողորմաբար պիտի հիւծին ու մեռնին, յաճախ վարակելէ ետք իրենց շուրջիները, մասնաւորաբար մանուկները: Կը հետեի թէ գոնէ երիտասարդներու և թոքախտի ենթակայ մանուկներու դարմանումը ծրագրուած ընկերակցութեան ամենէն դժուար և նիւթապէս ամենէն ծանր դործը պիտի ըլլայ:

Արդ, ո՛րքէ պիտի կրնայ ստանալ ան, հարկ եղած նիւթական լաշն միջոցները:

Հայաստանի կառավարութենէ՞ն: Ան հազիւ կը հասնի իր ներքին հոգերուն և նոյնիսկ գաղութներէն դրամ կը սպասէ:

Կարմիր Պաշերէ՞ն, Բարեգործականէ՞ն, և նպաստա-

բաշխ դանդաղան մարմիններէն: Անոնք ալ որոշ կանոնադրութիւններով կաշկանդուած, իրենց հասոյթները կը յատկացնեն որոշ նպատակներու: Բայց անշուշտ անոնց վարչութիւնները կրնան քիչ մը լայն խորհելով կարելորդ օժանդակութիւն մը ընծայել: Անցողակի ըսենք որ դադութներու կարմիր Սաչերու մասնաճիւղերը կրնան Հայաստանի կարմիր Սաչի կեդրոնական վարչութեան թելադրել որ իրենց հասոյթին առնուազն կէսը վերասահունի տեղական պահանջներու:

Սպասե՛նք որ բարերարներ սանաթօրիոմ հիմնեն այս կամ այն դադութին մէջ: Ծանօթ մարդասէր Քրաֆթ Պօնար տարիներէ ի վեր ի զուր դուռներ կը զարնէ, այդպիսի ծրագիր մը իրականացնելու համար:

Դիմե՛նք արդեօք, ինչպէս կը թելադրէր բարեկամ մը, Բօքֆէլէրեան հաստատութեան, խնդրելով մեր ցաւին ալ դարձան տանիլ, ինչպէս նա այդ ըրաւ պատերազմի ատեն Փրանսայի և ուրիշ երկիրներու մէջ:

Ըսենք անմիջապէս որ, մեր կարծիքով, յոյս դնել միայն այսինչ կամ այնինչ միութեան, անհատին կամ բարերարին վրայ, կը նշանակէ տառջադրուած դործը կանխաւ ձախողութեան դատապարտել:

Ահա թէ ինչու կը խորհինք թէ ընկերային հիւանդութիւններու և մասնաւորապէս Թոքսիտի դէմ պայքարի և պաշտպանութեան դործը նիւթական հաստատ հիմերու վրայ դնելու համար, անբաժնեշտ է նախ և առաջ նիւթական աջակցութիւնը ապահովել անոնց որոնք ուղղակի շահագրգռուած են այդ պայքարով, այսինքն անոնք որոնք ամենէն աւելի ենթակայ են այդ հիւանդութիւններուն:

Պարզ խօսինք: Թոքսիտի ենթակաները իրենք իսկ, այսինքն բոլոր երիտասարդները և մանուկներուն համար ծնողները պէտք է կազմեն, ծրագրուած ընկերակցութեան նախաձեռնութեամբ և հակակշռին տակ, «քոֆալտի պարագային իրնթօզնութեան սնտուկ մը»:

Քաղաքակրթեալ փողովուրդներու մէջ երկար ատենէ ի վեր կան նմանօրինակ Մնտուկներ, թէև ուրիշ նպատակներով համար, օրինակ մահուան դէմ: Իւրաքանչիւր անդամ, առաջին արձանագրութեան պահուն մուտքի որոշ գումար մը կը վճարէ: Անկէ յետոյ, ամէն անգամ որ Միութեան անդամներէն մէկը մեռնի, բոլոր միւս անդամ-

ները համեստ վճարում մը կ'ընեն, որու հասոյթը անմիջական և քանկագին օգնութիւն մը կը կազմէ մեռնող անդամի այրիին կամ որբերուն:

Նոյն հիման վրայ կարելի է կազմել օգնութեան սնտուկ մը՝ Թոքախտի աւերին դէմ: Տարակոյս չկայ թէ անդամակցողները պէտք է ըլլան առողջ և պէտք է մեծ թիւ մը կազմեն: Ամէն անգամ որ անդամ մը Թոքախտով հիւանդանայ, միւսները կը վճարեն համեստ գումար մը, օրկ. 5-10 Փրանք. և եթէ անդամները մեծ թիւ մը կը կազմեն, կը գոյանայ կարելոր հասոյթ մը որ Թոյլ կուտայ հիւանդին անմիջապէս դարմանումի սկսիլ:

Այսպիսի կազմակերպութիւն մը ունի նաև ուրիշ աղաւելութիւն մը: Սնտուկի վարչութիւնը ջանք պիտի թափէ որպէս զի անդամները կարելի եղածին չափ առողջապահական պայմաններու մէջ ապրին ու բժշկական պարբերական քննութիւններու ենթարկուին, հիւանդութիւնը կանխելու համար:

Գիտենք թէ դժուար է այս ծրագրին իրականացումը, բայց ոչ անկարելի: Շատեր պիտի առարկեն թէ գործնական չէ, թէ հայր անհատապաշտ և եսասէր է, թէ դժբախտութեան պարագային վարժուած է ուրիշներէ նպաստ և աջակցութիւն սպասել, հետեւաբար միամտութիւն է յուսալ թէ իրերօգնութեան սկզբունքը կարելի է ներմուծել մեր մէջ և այլն:

Սակայն չէ՞ որ միւս ժողովուրդներու մէջ ալ իրերօգնութեան զգացումը կամ սկզբունքը ինքնածին չէ և թէ աստիճանաբար այդ ուղղութեամբ դաստիարակուած են:

Ինչո՞ւ մենք ալ այդ ուղղութեամբ ջանք չթափենք, մանաւանդ զաղղութներու մէջ, ուր հայութիւնը ամբողջովին ձգուած է իր վիճակին:

Այս ճամբուն վրայ Թանկագին օժանդակներ կրնան ըլլալ Հայրենակցական, Չափահաս Որբերու և Նմանօրինակ Միութիւններ, որոնք յաճախ դիւան մը ընտրելէ, կրբեմն ալ խեղճուկ ընթերցարան մը բանալէ ետք, քաջքուք օրեր կ'անցնեն:

Ամէն պարագայի մէջ, կ'ուզէինք որ մեր ընթերցողներն, ձեռնհաս անձեր ու մամուլը ևս արտայայտուէին այս կենսական հարցի մասին, ուրիշ գործնական ծրագիրներ թելադրելով: